

Forsknings- og dokumentasjonsavdelingen Norsk Bergverksmuseum

ÅRSRAPPORT 2012

Personale og arbeidsområder

Fagsjef og forsker, dr. philos. Bjørn Ivar Berg er avdelingsleder og museets nestleder. Han arbeider med bergverkshistorisk forskning, dokumentasjon og formidling, kulturminnevern, samt museets kulturhistoriske samlinger og utstillinger fra bergverk.

Konservator, cand. philol. Per Øyvind Østensen er tilknyttet samlingene og arbeider med registrering, katalogisering, magasiner, ordning og annen dokumentasjon samt utstillinger. Han står for oppfølgingen av Bergverksnettverket og de årlige bergverksseminarene.

Konservator, cand. real. Fred Steinar Nordrum gikk av med pensjon 1. juli etter 34 års ansettelse ved museet fra 1978, derav 15 år som museumsbestyrer fram til 1993 og mange år som fagsjef. Nordrum arbeidet med geologisk dokumentasjon og forskning samt dokumentasjon av bergverksanlegg. Han sto for oppfølgingen av de geologiske samlinger og utstillinger samt det årlige mineralsymposiet. (Stillingen som konservator i naturhistorie har vært utlyst, men var ved årets utløp ennå ikke besatt.)

Konservator, cand. philol. Frode Sæland arbeider med industrihistorisk forskning, formidling og dokumentasjon innen temaene Kongsberg-industrien og industrialderens bergverksdrift.

Fotograf Christian Berg ble overført fra publikumsavdelingen til forsknings- og dokumentasjonsavdelingen ved årets begynnelse.

Engasjementer, konsulentbistand, dugnadsmedarbeidere:

Cand. philol. Astrid Nyland var frem til 31.01.2012 ansatt som fagkonsulent i et engasjement med tilknytning til prosjektet "Kulturminner ved norske bergverk" (NHD). Hun arbeidet også med fagdelen av museets nettsider, bergverksnettverkets hjemmesider og med bidrag til «Fra magasinet» (på nett).

Master i historie Elisabeth Gjerdrum har vært engasjert på timebasis med registrering i Primus av Norges Banks myntverkssamling, delsamling «museale gjenstander».

Cand. real. Gunnar Raade (geologi) og Øyvind Sveinsson (geologi og bergverk) samt Arne Slaatta var deltidsmedarbeidere uten lønn.

Pensjonert bedriftslege Magnus Braaten, dugnadsmedarbeider, driver skanning og registrering av foto (KV-samlingen).

Forskning, dokumentasjon og publisering

Forsknings- og dokumentasjonsprosjekter i 2012

- 1) **"Renessansebergverk"**: *Undersøkelser av den eldste kjente større satsing på bergverksdrift i Norge på 1500-tallet.* (B.I. Berg) – Prosjektet omfattet feltundersøkelser og utgravninger i Fyresdal og Seljord 1992–1997 samt kildestudier. Et hovedresultat er boka "Moisesberg i Fyresdal 1541–1549" (2006). Arbeid med rapport om Guldnes (Seljord) og Trakenberg (Bamble) m.m. pågår, men fremdriften er liten pga. andre prioriterte oppgaver.
- 2) **"Middelalderbergverk i Norge"** (Prosjekt fra 2007, B.I. Berg/Østensen) – Det er tidligere tatt prøver for datering og arkeometallurgiske undersøkelser fra kobbersmeltingslokaliteten "Gampehølytta" ved Kobberbergselva, Kongsberg. Arbeidssituasjonen har nå ikke gitt rom for større aktiviteter. Berg og Østensen deltok i møte og befaring på Grua i anledning nye funn og dateringer av jernverksdrift på Hadeland til førreformatorisk tid.
- 3) **"Kriminalitet, rettsvesen og kulturhistorie på Kongsberg på 1700-tallet"** (B.I. Berg). – Det har ikke vært anledning til å utføre nevneverdig arbeid med prosjektet, men det er holdt et foredrag med tema opprør på Kongsberg i 1730.
- 4) **"Bergseminaret"** (B.I. Berg, samarbeid med Nasjonalbiblioteket, Oslo). – Dokumentasjon og historisk forskning rundt Bergseminaret på Kongsberg har vært drevet i flere år, og regnes fra 2006 som et eget forsknings- og dokumentasjonsprosjekt etter at museet overtok Bergseminarets bygninger i 2005. Lite arbeid utført i 2012.
- 5) **"NHD-prosjekt"** (B.I. Berg, Nordrum, Sæland, Østensen, Nyland). – Se egen beskrivelse under. Dokumentasjon av kulturminner ved norske bergverk med spesiell oppmerksomhet på statlige hjemfallseiendommer under Nærings- og handelsdepartementet.
- 6) **"Kongsberg sølvforekomster – geologi, mineraler og mineralhistorie"** (Nordrum i samarbeid med eksterne bidragsytere). Intet utført i 2012.
- 7) **"Registrering av gruver og skjerp i Notodden, Tinn, Hjartdal, Sauherad, og Øvre Eiker"** (Sveinsson/Nordrum, samarbeid med Norges geologiske undersøkelse.) – Feltregistrering og kildeopprøp. Intet utført i 2012.
- 8) **"Mineralogisk dokumentasjon av krystalldrusene i Dalen-Kjørholt kalksteinsgruve i Brevik"** (Nordrum) – Krystallhulrommene i gruva er av internasjonal kvalitet og interesse. Særlig er mangfoldet av kalkspatkrystaller fabelaktig, kanskje det beste i verden. Intet utført i 2012.
- 9) **"Altermark Talkgruve"** (Sæland, samarbeid med Rana museum). – Kulturhistorisk dokumentasjon av en industrimineralgruve i Rana. Sæland presenterte dokumentasjon fra prosjektet under bergverksseminaret i Mo i Rana.
- 10) **"DNN A/S' opprednings- og utskipingsanlegg i Andfiskåga"** (Sæland, samarbeid med Rana museum) – Kulturhistorisk dokumentasjon av et bergverksanlegg. Intet utført i 2012.
- 11) **"Gruvedrift i Sokndal gjennom 140 år"** (Sæland, samarbeid med Dalane Folkemuseum) – Kulturhistorisk dokumentasjonsprosjekt av bergverksanlegg. Relaterte prosjekter: "Titania AS' bergverksanlegg på Tellnes", "Blåfjellgruvene". Intet utført i 2012.

- 12) ”**Titansaken – innovasjonen titanhvitt 1907-1920**” (Sæland, samarbeid med prof.em. Rolf Manne UiB) – Mindre industrihistorisk forskningsprosjekt. Intet utført i 2012.
- 13) ”**Våpenkonstruktør Brøndby og hans selvladegevær**” (Sæland, samarbeid med Rustmesteren ved Forsvarsmuseet) – Mindre våpenhistorisk forskningsprosjekt. Intet utført i 2012.
- 14) «**Gruvedrift i Kvartalsdalen**» (B.I. Berg) – Mindre dokumentasjonsprosjekt basert på kildestudier og feltregistreringer av et lite gruveanlegg med inskripsjoner fra 1690-årene ved Rundetjern på Kongsberg. Foredrag på Bergverksmuseet og artikkel i Langs Lågen.
- 15) «**Gruvekart og misvisningsdata**» (B.I. Berg, samarbeid med Magnar Gullikstad Johnsen, Tromsø geofysiske observatorium, Universitetet i Tromsø). – Mindre prosjekt for å etablere tidsserier med data for historisk deklinasjon (magnetisk misvisning) med gruvekart fra Kongsberg som kilder. Et noe utvidet prosjekt omfatter gruvemåling og karthistorie ved bergverk. Foredrag på karthistorisk workshop i Oslo.

Kulturminnevern

Kongsberg Sølvverk og andre kulturminner i Kongsberg

Kongsberg Sølvverk kulturmiljø ble fredet ved kongelig resolusjon 15. mai 2003, etter å ha vært midlertidig fredet siden 1992. Statskog har ansvaret for sikring av gruveåpninger og for skjøtsel av kulturminner innen det fredete kulturmiljøet. Arbeidet med vedlikehold av rennene fortsatte i 2012. Det ble ryddet vegetasjon ved to hjulstuer (Kronprinsen gruve og Fredrik V. gruve) og ved Storbakke dam, og det ble utført reparasjonsarbeider ved Store Jacobsdam, Armengruvedam, på Sachsengrava, Davidsdamsrenna, Soldatergravene og Fortunadals grav, det ble ryddet langs og reparert gruvegjerder.

Samarbeidsgruppa for det fredete kulturmiljøet hadde to møter som museet ved B.I. Berg deltok i (øvrige deltakere: kommunen, fylkeskommunen, fylkesmannens miljøvernnavdeling, Statskog). Blant aktuelle saker er planer om reparasjoner på de to største dammene, Kongens dam og Stordammen, samt Kongensdamsrenna der det er større utrasinger på gang. Arbeidene vil kreve transportløsninger for maskiner og materialer som det er store utfordringer med å etablere kjøretreaser for på Knutefjell. B.I. Berg deltok i befaring av veitrase 22. mai.

Dispensasjoner fra fredningsbestemmelsene, gitt av Buskerud fylkeskommune, de to første etter skriftlige tilrådinger fra Bergverksmuseet:

- Til Idrettslaget Bergkameratene for oppsetting av gapahuk ved lysløype i Funkelia.
- Til Statskog for reparasjoner og sikringstiltak ved Store Jacobsdam.
- Til Norsk Bergverksmuseum for utskifting av lager ved Fahrkunsten i Kongens gruve.

Museet fikk godkjent sitt forslag til ferdsel i gruvene m.v. av fylkeskommunen i likhet med en identisk ordning godkjent tidligere år, og fortsatte administrasjonen av ferdselstillatelser til privatpersoner. Skjemaene for søknader om ferdselstillatelser ble endret. Det ble i 2012 gitt 18 slike ferdselstillatelser, mens en forespørsel om ferdsel (ikke formelt utfylt søknad) ble avslått.

I forbindelse med politiets pågrep av en person for ulovlig ferdsel og sprengning m.v. i de fredete gruvene i mai, har museets personale utført dokumentasjon av inngrepene ved flere befaringer under jord, dokumentasjon ut fra historiske kart m.v.

Museet innsendte merknader til tre reguleringsplaner under behandling i Kongsberg kommune:

- Reguleringsplan for Langkjennområdet, Eilertsløkka boligområde (Gamlegrendåsen øst)
- Reguleringsplan 388R, Kongsbergbølga – Nybrufossen
- 420R Detaljregulering for byggeområdet for kunnskaps- og kulturtorg på Vestsida.

Museet innsendte høringsuttalelse til Buskerud fylkeskommune om fredningsstrategi for Buskerud, tema bergverk.

Museet deltok i møte med Buskerud fylkeskommune og Eiker og Lågendalen museum om vern av løkker på Kongsberg.

B.I. Berg og Østensen deltok ved et prosjekt med tilbakeføring av slagg og dokumentasjon av inngrep ved smeltehytta på Kobbervolden ved Meheia, Kongsberg, etter dom i Borgarting lagmansrett for brudd på kulturminneloven og plan- og bygningsloven ved uttak av masse samt oppføring av ulovlig garasjebygg. Prosjektet ble gjennomført i regi av Kulturhistorisk Museum UiO og Buskerud fylkeskommune.

Andre norske bergverk

Museet har innsendt uttalelser om følgende saker utenfor Kongsberg:

- Statens Vegvesen, E18 Telemark, ny trasé i nærheten av nikkelgruver fra Bamble nikkelverk

Museet fikk 2007-2010 tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD) på 250 000 kr årlig over fire år for å vurdere kulturminner fra bergverksdrift i Norge. Museet skal prioritere arbeidet med seks statseide gruveanlegg hjemfalt etter konsesjonsloven, som en del av den landsomfattende gjennomgang av verneverdier ved alle statlige eiendommer, under navnet «Statens kulturhistoriske eiendommer» (SKE), ledet av Riksantikvaren. Men for helhetens skyld skal museet dessuten se på alle de mest verdifulle bergverksminnene i landet, uavhengig av eierskap, og presentere dem i bokform. Prosjektet har en referansegruppe med bergmester Per Zakken Brekke fra Bergvesenet, seniorrådgiver Gustav Rossnes fra Riksantikvaren og tidligere direktør for Bergverkenes Lands sammenslutning Niels Chr. Hald. Prosjektet ledes av museet med B.I. Berg som prosjektleder og med deltakelse av Nordrum, Sæland, Østensen og Nyland. Museets prosjektgruppe hadde møte med referansegruppa i januar.

Museet ferdigstilte i 2012 utkast til verneplan for statens hjemfalte eiendommer fra bergverk, og oversendte den til NHD i desember.

Fire delrapporter er nedlastbare under museets nettsider, der prosjektet har sin egen nettside.

Prosjektgruppa utarbeidet foreløpige manus med kart, foto osv. for kapitler i den planlagte boka. Det er etablert kontakt med Akademika forlag med sikte på bokutgivelsen.

I 2012 befarte museets prosjektarbeidere følgende lokaliteter der NHD har eiendommer:

- Løkken, Sør-Trøndelag
- Follidal, Hedmark

samt andre historiske bergverk som vurderes å inngå i bokpresentasjonen:

- Modum blåfargeverk, Buskerud
- Gjellebekk marmorbrudd, Lier, Buskerud
- Kvikne kobberverk, Tynset, Hedmark
- Killingdal gruver, Muggruva, Eidet hytte, Holtålen, Sør-Trøndelag
- Røros kobberverk, Sør-Trøndelag

Databaser og katalogisering

Etter en forsiktig start i 2010 og 2011 har museet fra 2012 endelig tatt i bruk museenes standardssystem Primus for alle fire gjenstandssamlingene (BVM, KVM, DKM og KSM), mineralsamlingen (BVM-M), alle fotosamlingene (utenom nyere digitalfoto), tegninger og kart knyttet til BVM (BVM-T), samt som dokumentasjonsdatabase for kulturminner ved norske bergverk (BVM-K). Av øvrige databaser brukes Dataease for DKM bibliotek og en Access-database for KVM bibliotek og KVM tegninger/kart. Det innebærer at Advanced Relevation, som fra 1990 ble tatt i bruk for registrering av alle deler av samlingene, nå kun brukes for BVM bibliotek.

Av 10 600 nyinnkomne gjenstander (gjenstander knyttet til Norges Banks Myntverkssamling som tidligere ikke er registrert i Primus, regnes her som nyinnkomne) er 10 533 gjenstander registrert. 224 eldre gjenstander er nykatalogisert eller tilført nye opplysninger eller fotografert, slik at det i alt er katalogisert 10 757 gjenstander i 2012.

Databasenes (ikke *samlingenes*) omfang ved årets utgang:

Database	2010	2011	2012	Nyreg. 2010	Nyreg. 2011	Nyreg. 2012
Gjenstander	13 147	13 149	23 682	201	2	10 533
Mineralstuffer	3 383	3 383	3 383	0	0	0
Foto	24 596	24 596	24 905	0	0	309
Tegninger/kart	2 066	2 066	2 066	0	0	0
Bøker	9 154	9 244	9 292	102	90	48
Serier/tidsskrifter	487	490	490	6	3	0
Artikler/særtrykk	1 928	1 928	1 928	0	0	0
Sum:	54 761	54 856	65 746	309	95	10 890

Innenfor alle deler av samlingene er det, til dels store, uregistrerte restanser. Det er vanskelig å anslå omfanget av disse, men i forbindelse med planleggingen av musets nybygg vil en i 2013 måtte arbeide mer aktivt med å skaffe til veie gode tall på dette.

Samlinger

Bergverksmuseet

For registrering og katalogisering, se under foregående avsnitt.

Gjenstander. Samlingene økte i 2012 med i alt 8 gjenstander.

Av tilveksten stammer 3 gjenstander eller 38 % fra 1900-tallet, derav 0 gjenstander fra etter 1945. Alle 8 gjenstandene hadde tilknytning til Kongsberg Sølvverk.

Fotosamlingen. Det registreres ikke lenger nye foto i databasen, i hovedsak fordi det meste av tilveksten nå er digitale foto. Antallet digitalfoto kan anslås til ca. 50 000 og er sterkt økende.

Som gave mottok museet blant annet en liten samling foto fra Halvor Rock-Løwer.

Biblioteket økte med 48 registrerte bøker, foruten mange bind og hefter av tidsskrifter og serier. En rekke publikasjoner er mottatt som gave fra forskjellige institusjoner og personer.

Arkiv. Dokumentasjonsarkivet er rutinemessig supplert med årets presseklipp om bergverk. Museet har nå ca. 170 hyllemeter historiske arkiver og ca. 25 hyllemeter dokumentasjonsarkiver, i alt ca. 195 hyllemeter, pluss ca. 6000 blad tegninger og kart.

Mineralsamlingen økte i 2012 med 4 numre. De innkomne stoffene i 2012 er ikke dataregistrert.

Database	2010	2011	2012	Nyreg. 2010	Nyreg. 2011	Nyreg. 2012
Gjenstander	7 101	7 103	7 103	13	2	0
Mineralstuffer	3 383	3 383	3 383	0	0	0
Foto	16 879	16 879	16 879	0	0	0
Tegninger/kart	2 018	2 018	2 018	0	0	0
Bøker	5 934	6 024	6 072	102	90	48
Serier/tidsskrifter	487	490	490	6	3	0
Artikler/særtrykk	1 928	1 928	1 928	0	0	0
<i>Sum:</i>	<i>37 730</i>	<i>37 825</i>	<i>37 873</i>	<i>121</i>	<i>95</i>	<i>48</i>

Kongsberg våpen- og industrisamling

Tilvekst 2 gjenstander (2 fra 1900-tallet, derav 1 fra etter 1945).

Tilvekst 203 foto til fotosamlingen – 203 foto (slides) fra KOS/FMC.

Tilvekst 0 forøvrig.

Database	2010	2011	2012	Nyreg. 2010	Nyreg. 2011	Nyreg. 2012
Gjenstander	5 858	5 858	5 858	0	0	0
Foto	7 717	7 717	7 717	0	0	0
Tegninger/kart	48	48	48	0	0	0
Bøker	1 220	1 220	1 220	0	0	0
<i>Sum:</i>	<i>14 843</i>	<i>14 843</i>	<i>14 843</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Kongsberg skihistoriske samling

Blant flere gaver mottok museet en premiesamling på totalt 44 objekter etter Hallvard Grosvold.

Database	2010	2011	2012	Nyreg. 2010	Nyreg. 2011	Nyreg. 2012
Gjenstander	0	0	0	0	0	0
Foto	0	0	198	0	0	198
Tegninger/kart	0	0	0	0	0	0
Bøker	0	0	0	0	0	0
<i>Sum:</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>198</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>198</i>

Norges Banks myntverkssamling

Norsk Bergverksmuseum inngikk 09.01.2009 avtale med Norges Bank om forvaltning av

Norges Banks Myntverkssamling. Samlingen omfatter mynter, prøvemynter, produksjonsverktøy for mynt, modellarkiv for mynt, medaljer, verktøy og modeller for medaljer, museale gjenstander og bibliotek. Deler av samlingen er allerede utstilt på Norsk Bergverksmuseum, mens de deler som ikke er utstilt, for det meste er lagret i Norges Bank i Oslo eller ved Det Norske Myntverket på Kongsberg.

Norsk Bergverksmuseum inngikk 19.08.2009 avtale med Det Norske Myntverket om forhold knyttet til de deler av Myntverkssamlingen som oppbevares i Myntverkets lokaler samt Myntverksmuseet.

Prosjekt med registrering av museale gjenstander fra kartotekkort til Primus, et prosjekt med særskilt støtte fra Norges Bank, har blitt slutført med engasjert personale på timebasis. Det er i alt registrert 10 721 gjenstander, derav 188 i tidligere år.

Database	2010	2011	2012	Nyreg. 2010	Nyreg. 2011	Nyreg. 2012
Gjenstander	188	188	10 721	188	0	10 533
Foto	0	0	111	0	0	111
Tegninger/kart	0	0	0	0	0	0
Bøker	2 000	2 000	2 000	0	0	0
<i>Sum:</i>	<i>2 188</i>	<i>2 188</i>	<i>12 832</i>	<i>188</i>	<i>0</i>	<i>10 644</i>

Planlegging av nytt museumsbygg

Avdelingen deltok i museets omfattende arbeid med videre planlegging av nytt museumsbygg med nye utstillinger i Hyttegata gjennom 2012.

Utstillinger

Fra 2009 har ”ukens gjenstand” vært utstilt i en egen monter på museet. Igjennom året blir det presentert utvalgte «godbiter» fra magasinet, presentasjoner av bergverksprofiler, eller skilegender, i et egen utstillingsmonter inne i den faste utstillingen. Utstillingen skiftes ut omtrent en gang i måneden. Til sammen ble det i 2012 presentert 5 ulike utstillinger.

I kaféen i vestre bergstue ble det i tre montre laget en liten utstilling med tekst, foto og gjenstander om sakkerhuslivet. Tema var «Sølvverksarbeidernes aktiekjøkken», «Sakkerhuslivet» og «Sølvverksarbeidernes boksamling».

Sølvverkets Venner ved pensjonistene Svein Braaten, Magnus Braaten, Knut Trollerud, Hølje Bøen og Harald Lie gjorde i forkant av publikumssesongen dugnadsarbeid i Kongens gruve med overflatebehandling av gamle maskiner 18. april.

Mineralutstillingen

I mineralutstillingen ble det laget en monterutstilling av mineraler funnet siste år til Kongsberg mineralsymposium 2012.

KV-utstillingen

Størstedelen av våpensamlingen som er utstilt, har blitt gjenstand for vedlikehold og rearrangering.

Kongsberg Skimuseum

Museet startet sesongen som vanlig skinnende blankt til sommersesongen etter god innsats fra pusseudamene over flere dager i mai. I år har pussegjengen bestått av Marena Ulland, Astrid Bråthen, Anne Rønnestad, Anne-Britt Bendigsen og Eva Bråthen.

Digitalisering og nettsider

Museet la i desember ut 198 fotografier fra Kongsbergs skihistorie på «Digitalt museum».

Under vignetten «Fra magasinet» ble det lagt ut stoff om ett tema som tidligere har vært presentert som «Ukens gjenstand» på museet: «Talg til lampene i sølvgruvene».

Bergverkseminar 2012

Museet arrangerte 19. – 21. september bergverksseminar i Mo i Rana med 37 deltakere i samarbeid med Helgeland museum, avd. Rana museum. Seminaret inngår i aktivitetene for det nasjonale nettverk for museer med bergverk som interesseområde, som ble dannet i 2003. I 2012 meldte ett museum seg ut, slik at nettverket nå består av 20 museer totalt. Årsmøtet i bergverksnettverket ble avholdt i Mo i Rana 20. september.

Kongsberg mineralsymposium 2012

Symposiet ble arrangert for syttende gang 19. mai med ca. 110 deltakere. Det ble avholdt 9 foredrag. Det ble laget en temporærutstilling med nyfunn av mineraler i Norge, utgitt et skrift med 14 artikler (142 sider) og arrangert en tredagers tur for hovedforedragsholder i anledning symposiet. Dette er et nasjonalt symposium for mineralsamlere og mineralinteresserte geologer. Spesielt invitert foredragsholder var curator Mike S. Rumsey fra Natural History Museum i London. Konservatorene i mineralogi ved Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm og Evolusjonsmuseet ved Uppsala Universitet deltok. Arrangementskomiteen besto av Alf Olav Larsen, Knut Edvard Larsen og Fred Steinar Nordrum.

Kongsbergseminaret 2012

Det årvisse, internasjonale forskningsseminaret i geologi ble avholdt for tjuelfjerde gang i mai. I løpet av to døgn ble det avholdt en rekke foredrag og presentert et stort antall postere. Seminaret ble organisert av "Physics of Geological Processes", et Centre of Excellence ved Universitetet i Oslo, ledet av professor Bjørn Jamtveit. Det var deltakere fra en rekke land. Erik Engebretsen hadde ansvaret for den praktiske oppfølging av Kongsbergseminaret.

Kongsberg Våpenhistoriske Salgsmesse

Arrangert i Smeltehytta 03.06.2012 i samarbeid med Kongsberg Våpenhistoriske Forening. Sæland medvirket fra museet. Antall utstillere 30, antall besøkende 429.

Foredrag og presentasjoner

B.I. Berg holdt følgende foredrag, i tillegg til noen mindre presentasjoner og spesialomvisninger:

- «Bergseminaret på Kongsberg» (Tekna, Kongsberg 13. februar)
- «Bergkandidat Paul Steenstrup og opprettelsen av Kongsberg jernverk 1805-1809» (Jernverkshistorisk seminar Kongsberg 31. august)
- «Bindet «Bergsbruk» i Sveriges Nationalatlas: Ny dokumentasjon og oversikt over vårt nabolands bergverks- og metallurghistorie» (Bergverksseminaret i Mo i Rana 20. september)
- «Bevaring av bedriftsarkiver i Norge» (Jernkontoret, Stockholm 12. oktober)
- «Avsindige furier og bergmenn i opprør 1730» (Kongsberg Krim 28. oktober)
- «Bergverksminner fra 1690-årene: Gruvedrift i Kvartalsdalen» (Norsk Bergverksmuseum 13. november)
- «Surveying and Drawing the Underground: Mine Mapping in Eighteenth-Century Norway» (Negotiating Space, Arranging the Land. A Workshop on Mapping in the Nordic Countries, 1720 until today, Nasjonalbiblioteket/UiO Oslo 8. desember)

Nordrum holdt foredrag på Sølvverkets Venners årsmøte 6. mars: «På reise med sølv i kofferten.»

Sæland har hatt spesialomvisning om sprengningen av kanonfabrikken i september 1944 og produksjon av Protector ved Kongsberg Defence Systems for en gruppe ingeniører i Kongsberg Teknologipark 16. juni.

Sæland holdt foredraget «Altermark talkgruve – hva gjør vi når bergverk legges ned?» under Bergverksseminaret i Mo i Rana 20. september.

Østensen holdt et foredrag om «Norsk Bergverksmuseums bibliotek» for biblioteksgruppa i KKP (Kongsberg 23. januar).

Deltakelse i organisasjoner, verv m.v.

B.I. Berg er medlem av det svenske Jernkontorets Bergshistoriska Utskotts ekspertkomité, og deltok i to fellesmøter mellom komitéen og utskottet i Stockholm.

B.I. Berg var internasjonal ekspert for den svenske Riksbankens Jubileumsfond og skrev en konsulentuttalelse ifm. søknad om et forskningsprosjekt.

B.I. Berg var medlem av den faglige bedømmelseskomitéen for stillingen som avdelingsleder/konservator i naturhistorie ved Norsk Bergverksmuseum.

Nordrum har vært Norges representant i Commission on Museums i International Mineralogical Association (IMA) frem til juli 2012. Han har vært faglig medarbeider i det tyske tidsskriftet MineralienWelt.

Sæland er tillitsvalgt for Norsk Forskerforbunds lokallag ved Norsk Bergverksmuseum.

Østensen er valgt ansattes representant i styret for Norsk Bergverksmuseum.

Reiser, konferanser, kurs o. l.

Østensen deltok sammen med *C. Berg* på Buskerud museumskrets møte på Geilo 1. – 2. februar.

Østensen deltok sammen med *C. Berg* og flere andre fra BVM på oppstartsmøte for konsolideringsprosessen i Buskerud på Blåfargeverket på Modum 3. september.

B.I. Berg, Sæland og Østensen deltok sammen med flere av museets ansatte ved bergverksseminaret i Mo i Rana 19.-21. september.

Sæland og Østensen deltok på kurs i Primus i Drammen 2. – 3. oktober arrangert av KulturIT.

Bjørn Ivar Berg

Berg hadde i alt 31 reisedager (utenfor Kongsberg-området).

Berg besøkte Oslo 11 dager, i forbindelse med møter, arkivstudier, seminarer og konferanser.

Berg besøkte Stockholm 5 dager, inkludert to møter i Jernkontorets Bergshistoriska Utskotts Expertkommitté, 16. mars og 12. oktober. Berg besøkte dessuten Tekniska Museet, Etnografiska museet og Medelhavsmuseet.

Berg deltok i møte i «Forum for statlig kulturhistorisk eiendom» hos Riksantikvaren 24. januar.

Berg deltok i møte om førreformatorisk jernverksdrift på Hadelands bergverksmuseum på Grua 16. februar.

Berg var på reise til Hedmark og Sør-Trøndelag 11. – 15. juni ifm. NHD-prosjektet, og besøkte Folldal Verk, Kvikne kobbergruver, Løkken verk, Eidet hytte, Killingdal gruver, Muggruva, Kuråsfossen kraftstasjon og Røros. Berg besøkte ifm. samme prosjekt Modum blåfargeverk 16. juli.

Berg var på befaring ved Moisesberg kobberverk i Fyresdal 26. juni sammen med arkeologene Anne Lene Melheim og Christopher Prescott.

Berg deltok i Jernverksseminaret på Kongsberg og Eidsfoss 30. august og 1. september, arrangert av Næs jernverksmuseum og Norsk Bergverksmuseum.

Berg deltok i museets ledersamling på Valle i Bamble 27. – 28. august.

Berg deltok 7. – 9. desember i karthistorisk workshop i Oslo ved Nasjonalbiblioteket og UiO: «Negotiating Space, Arranging the Land. A Workshop on Mapping in the Nordic Countries 1720 until today».

Fred Steinar Nordrum

Nordrum har hatt 4 reisedager utenfor Kongsberg.

Kongsberg mineralsymposium ble arrangert 19. mai med etterfølgende ekskursjon 20.-22. mai.

Per Øyvind Østensen

Østensen hadde i alt 19 reisedager i arbeidstid (utenfor Kongsberg-området), samt 2 i fritid tilknyttet arbeidsreiser, til sammen 21 reisedager i arbeidstid og fritid.

Østensen besøkte Oslo 5 dager, i forbindelse med møter, kurs, seminar m.v.

Østensen deltok på møte i Drammen om mulige fellesmagasinløsninger i Buskerud 10. februar.

Østensen deltok på befaring på Grua arrangert av Hadeland Bergverksmuseum. Tema: førreformatorkisk jernverksdrift.

Østensen deltok i Jernverksseminaret på Kongsberg, Eidsfoss og Fossesholm 30. august og 1.-2. september, arrangert av Næs jernverksmuseum og Norsk Bergverksmuseum.

Østensen deltok på kurs i samlingsforvaltning arrangert av Norsk Kulturråd i samarbeid med MiST - Museene i Sør-Trøndelag ved Trøndelag Folkemuseum, Sverresborg, Trondheim 27. – 28. november.

Frode Sæland

Sæland hadde 6 reisedager i arbeidstid.

Sæland har saksbehandlet 20 spesialhenvendelser og ekspedert 7 fotobestillinger.

Sæland er prosjektleder og faglig representant i styringsgruppa for oppgradering av industriutstillingen som er planlagt ferdigstilt i mars 2014.

Sæland har også dette året samarbeidet med Forsvarsmuseet (FMU) om overføring av våpensamlingen til Kongsberg.

Skriftlige arbeider*Publikasjoner:*

B.I. Berg 2012a: «Den nye velsignelse»: Gruvedrift og inskripsjoner i Kvartalsdalen, i: Langs Lågen 2012, s. 49–60.

B.I. Berg 2012b: Norwegen, i: Der Anschnitt. Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau, Internationale Bibliographie Aufsatzliteratur zur Montangeschichte 2011, s. 23.

A.O. Larsen, F.S. Nordrum & R. Kristiansen 2012: Mineralogia Norvegica. Norsk Bergverksmuseum, skrift 49, s. 140-141.

F.S. Nordrum 2012a: Noen nyfunn av mineraler i Norge 2011-2012. Norsk Bergverksmuseum, skrift 49, s. 117-124.

F.S. Nordrum 2012b: Noen funn av mineraler i Norge 2011-2012. Stein 39, s. 1 og s. 12-21.

F.S. Nordrum & A.O. Larsen (red.) 2012: Kongsberg mineralsymposium 2012. Norsk Bergverksmuseum, skrift 49, 142 sider.

G. Raade 2012: Dypingite, my first mineral – forty-two years later. Norsk Bergverksmuseum, skrift 49, s. 53-63.

Upubliserte manuskripter, rapporter, notater, avisinnlegg m.v.:

- B.I. Berg: Rundetjern-inskripsjon knyttes til gruvedrift i 1690-årene, i: Laagendalsposten 25. januar 2012 (kronikk).
- B.I. Berg: Inskripsjon knyttes fortsatt til 1693, i: Laagendalsposten 17. februar 2012.
- B.I. Berg: Prestens budskap 1693?, i: Laagendalsposten 3. mars 2012.
- B.I. Berg: Dansk litteraturhistoriker plasserer verset ved Rundetjern til 1600-tallet, i: Laagendalsposten 19. april 2012.
- B.I. Berg: Siste vers ved Rundetjern, i: Laagendalsposten 15. mai 2012.
- B.I. Berg: Surveying and Drawing the Underground: Mine Mapping in Eighteenth-Century Norway. (Poster til karthistorisk workshop i Oslo.)
- P.Ø. Østensen: Bergverksnettverket. Årsrapport 2011 fra Norsk Bergveksmuseum, 6 s.
- Forsknings- og dokumentasjonsavdelingen Norsk Bergveksmuseum, Årsrapport 2011, 14 s (+ kortversjon 2 s).
- Verneplan for statens hjemfalte eiendommer ved bergverk, utkast juli 2012, 80 s.

Givere

- Trond Owe Bergstrøm, Holmestrand – mineral
- Cindi Carlson, USA – bibliotek/arkiv
- Andreas Corneliussen, Iveland – mineral
- Eiker arkiv ved Gjermund Glittfjell – foto
- Hugo Fjerdingstad, Kongsberg – gjenstand
- Gerd Therese Gjersum, Kongsberg – gjenstander
- Mona Hovland, Kongsberg – gjenstander
- Torfinn Kjærnet, Stathelle – mineral
- Lillehammer skiklubb ved Egil Rustadstuen, Lillehammer – foto
- Monrad Menes, Horten – gjenstander
- Thore Pedersen, Oslo – gjenstander og arkiv
- Halvor Rock-Løwer, Kongsberg – foto
- Frøde Sæland – bøker
- Grethe Værnø, Oslo – bibliotek
- Joshua Weiner, USA – gjenstander